בס"ד

יום ד', **טו** באב תשנ"ו (31 ביולי)

דברים נוספים שאירעו ביו"ט באב:

- יום שב"ל הושע בן אלה אחרון ממלכי ישראל, את הפרזיטאות (מתפוממים ושומרים) שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים לירושלים, כדי שלא יעלו ישראל לרגל ולהתפלל נוספים לביה"מ המקדש.

- יום שפסקו בו מלכרות עצים למערכה על המזבח בביה"מ המקדש - כדי שלא יהו מתעצלים

- יום שניגנו הרוגי ביתר לקבורה, 52 שנה (!) אחרי ביטול מרד בר-כוכבא! השמדת שארית הפליטה היהודית בארץ נגזרתינו אחרי התורכן, ותרישת העיר ירושלים והפיכתה שמה ל: Aelia Capitolina

- יום שחל בו החג ה"ת" שהיו נחות זרעים בישראל בתוקף אב - הוא חג הברואים, כפי שמספר במשנה. ואחרונה במסכת תענית".

ר' הלל המצ"ב.

ובדורות האחרונים:

- נוסדה העיר הראשון לציון - שנת תרמ"ב (1882)
- נוסדה העיר רחובות - שנת תר"ן (1890)
- נוסד הקונגרס הציוני לרגל יובל שנים לכינוסים של יהודים בכל מקום, למלחמה באנטישמיות, ולאחדות עם ישראל - שנת תרצ"ו - 1936.

יום נעים!

בס״ד

יום ד׳, טו׳ באב תשנ״ו (31 ביולי)

משנה ח׳

אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁבָּהֶן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִין, שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ; כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה. וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? בָּחוּר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מָה אַתָּה בּוֹרֵר לָךְ. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה: ״שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי, אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ הִיא״

באור משנה ח׳

משנתנו באה לסיים את מסכתנו בטובה ובנחמה.

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים — בגמרא אמרו טעמים אחדים ליום טוב של חמשה עשר באב: א. שהוא יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה, שכן בתורה כתוב (במדבר לו, ח): ״וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה, למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו. ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר, כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל״, ועמדו חכמים והתירו דבר זה בחמשה עשר באב, שדרשו: ״זה הדבר אשר צוה ה׳ לבנות צלפחד״ וגו׳ — דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה (של בנות צלפחד). ב. יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל (עיין שופטים פרק כא). ג. יום שכלו בו מתי מדבר, שכן מובא בברייתא: כל ארבעים שנה שהיו במדבר בכל ערב תשעה באב היה משה רבנו מעביר כרוז בכל המחנה: צאו לחפור! זהיו יוצאים וחופרים להם קברות ולנים בהם. למחר היה כרוז יוצא ומכריז: יבדלו חיים מן המתים! היו עומדים ומוצאים עצמם חסרים חמשה עשר אלף. ובשנת הארבעים האחרונה עשו כן ועמדו ומצאו עצמם כולם חיים. אמרו: שמא טעינו בחשבון החודש, חזרו ושכבו בקבריהם עד ליל חמשה עשר באב, וכיוון שראו שנתמלאה הלבנה ולא מת אחד מהם, ידעו שחשבון החודש מכוון וכבר בר״ה הגזרה (עיין תוספות יום טוב), ועמדו ועשאוהו יום טוב (ירושלמי; מדרש איכה; רש״י). — ד. יום שביטל הושע בן אלה מ[illegible]אות (שומרים) שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו י[illegible]ל לרגל. — ה. יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה. — ו. יום שפסקו מלכרות עצים למערכה, מפני שכבר תשש כוחה של חמה ואין העצים מתייבשים יפה, ומתוך כך חוששים שמא יש בהם תולעים, וכל עץ שיש בו תולעת פסול למערכה. וכיוון שנגמרה ביום זה מלאכת ה׳ עשאוהו יום טוב, כדרך שעושים סעודה לסיומה של תורה (תוספות יום טוב). הטעם של יום הכפורים לפי שהוא יום סליחה ומחילה; וכן מפני שהוא יום שניתנו בו הלוחות האחרונות. שכן בשבעה עשר בתמוז שיבר את הלוחות כמו שהזכרנו לעיל, ובשמונה עשר בו טחן את העגל, וחזר ועלה להר ונשתהה שם שמונים יום, ארבעים לתפילה וארבעים ללוחות אחרונות. אם נחשוב, איפוא, שנים עשר ימים של תמוז, שלושים יום של אב, עשרים ותשעה יום של אלול והשעה ימים של תשרי, הרי שאותם שמונים יום כלו בסוף תשעה בתשרי, ולמחרתו ירד ונתן את הלוחות (עיין רש״י שמביא חישוב מפורט של הזמן; ועיין תוספות יום טוב); **לפיכך היו ימים טובים אלו ימים של שמחה יתרה, שבהן בנות ירושלים** — **ויש גורסים:** בנות ישראל (וכן בסמוך), **יוצאות בכלי לבן שאולין** — אפילו אלו שהיו להן בגדי לבן משלהן היו שואלות מחברותיהן ולובשות, **שלא לבייש את מי שאין לו** — את אלו שאין להן בגדי לבן משלהן. **כל הכלים** — הבגדים ששואלות אחת מחברתה, **טעונין טבילה** — קודם ללבישה, שמא טמאים הם; **ויש מפרשים** שאף כאן הטעם הוא שלא לבייש אותן שבגדיהן צריכים טבילה (המאירי). **ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים** — ורוקדות בכרמים; ושנו בברייתא: מי שאין לו אשה היה בא לשם (גמרא). **ומה היו אומרות? בחור, שא נא עיניך וראה, מה אתה בורר לך** — לאשה, **אל תתן עיניך בנוי** — ביופי של האשה, **תן עיניך במשפחה** — ביחוס שלה, כמו שכתוב: ״שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה׳ היא תתהלל״,

תענית פרק ד׳ רפה

תִּתְהַלָּל״ (משלי לא, ל); וְאוֹמֵר (שם שם, לא): ״תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ, וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ״. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שיר השירים ג, יא): ״צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ״; ״בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ — זֶה מַתַּן תּוֹרָה״; ״וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ״, — זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. אָמֵן.

ואומר: ״תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה״ — בגמרא מובאת ברייתא: יפיפיות שבהן מה היו אומרות? תנו עיניכם ליופי, שאין האשה אלא ליופי. מיוחסות שבהן מה היו אומרות? תנו עיניכם למשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים. מכוערות שבהן מה היו אומרות? קחו מקחכם לשום שמים״. **וכן הוא אומר** — התנא מסיים כאן בפסוק הנדרש על יום הכיפורים כיום של שמחה: **״צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה** (הקב״ה שהשלום שלו) **בעטרה שעטרה לו אמו** (כנסת ישראל) **ביום חתונתו וביום שמחת לבו״** ודרשו: **״ביום חתונתו״ זה מתן תורה** — היינו יום הכיפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות, והוא יום חתונתו של הקב״ה עם כנסת ישראל, **״וביום שמחת לבו״ זה בניין בית המקדש** — שנתחנך ביום הכיפורים בימי שלמה (רש״י; ברטנורא); וכיוון שנזכר בית המקדש מסיימת המשנה בתפילה: **שיבנה במהרה בימינו אמן.**

סליק מסכת תענית

יום נעים!

אמר רבן שמעון בן גמליאל: **לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב** וכיוהכ"פ... (טעמיהם מנויים שם, ולהלן הבאנו את טעמי ט"ו באב, ובחרו יום **זכאי שמסוגל לטוב ולטובה נוספת, והיא), שבהם בנות ירושלם** יוצאות בכלי-לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו... **וחולות** (=ומחוללות) **בכרמים**, ומה היו אומרות? **"בחור, שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה"; "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל. תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה"** (תענית ספ"ד) [m69]. היום נוהגות, איפוא, מקצת הלכות "יום טוב". א"א "תחנון", ואין מספידים בו.

אלה הם הדברים שמטעמם הוא יום-טוב (כלשון רשב"ג): **א) יום שפסקו בו מתי מדבר.** משמים רבוא מישראל שעליהם נגזרה גזרת **"במדבר הזה יתמו ושם ימותו"** (במדבר יד, לה) מתו 15,000 ומעט יותר, בליל ט"ב של כל שנה ושנה, בקבריהם אשר כרו להם מבעוד יום. כשקמו בשנה האחרונה בת"ב שחרית, עדיין לא ידעו שנבדלו לחיים, וחשבו שמא טעו בחשבון, וחזרו ונכנסו לקבריהם עוד 5 לילות. כיון שהגיע **ט"ו באב** ב**'תסח** וראו את הלבנה במלואה, נודעו שחשבונם מכוון ובטלה הגזרה מהם, **ועשאוהו ליו"ט** (מדרש איכה וב"ב קכ"א). או חזר הדיבור (של הקב"ה) למשה ודבר עמו בפיום, פא"פ, שנאמר (דברים ב, טז-יז): **"ויהי כאשר תמו וגו' וידבר ה' אלי לאמר..."**.

ב) יום שהותרו השבטים להתחתן זה בזה והותר שבט בנימין לבא בקהל. שמימות משה רבנו ע"ה, בת היורשת נחלה (משבט אביה) לא יכלה להנשא אלא לבן שבטה בלבד, כדי שלא תעבור נחלה ממטה למטה, וככתוב (במדבר לו, ח): **"וכל בת יורשת נחלה** (שאין לה אחים לרשת נחלת אביה) **ממטות בני ישראל – לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה, למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו. ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר, כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל"** ◇ אמור אחר נוסף בימי **"פלגש בגבעה"** (שופטים י"ט-כ"א), שאו נשבעו ישראל במצפה לאמר (שם כא, א): **"איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה"**, עקב הגנאי שעשה בנימיני ב**"פלגש בגבעה"** ◇ שני איסורים אלה, אף שנעשו כתורה וכמצוה, היו **קשים על ישראל**. לכן היתה להם שמחה גדולה ביום שהותרו.

האיסורים ניטלו לאחר שחז"ל הוכיחו שאיסור נשואי בת יורשת נחלה למטה אחר, אינו שייך **אלא כל זמן שדור כובשי הארץ היה קיים**, וכיון שבשעת כבוש הארץ וחלוקתה ירש כל מטה את נחלתו ולא נסבה נחלה ממטה למטה, **מותר ככר להעביר נחלה ע"י בת יורשת**, ככתוב (במדבר לו, ו): **"זה הדבר..."** ודרשו חז"ל **דבר זה לא יהיה נוהג אלא בדור זה**. כן הוכיחו שאף השבועה בדבר נתינת בת לבנימיני לא חלה אלא על דור הנשבעים בלבד (**"ממנו"** - ולא מבנינו). שני היתרים אלה - ניתנו היום בשנת ב**'תקכד** (?) ככתוב בס"ם שופטים (כא, יט): **"ויאמרו, הנה חג ד' מימים ימימה וגו'"** ואותו **"חג ד'" ש"מימים ימימה"**, ט"ו באב היה, שחגגו בו **"יום טוב"** מאז שפסקו בו מתי מדבר, כאמור.

ג) יום שבטל בו הושע בן אלה מלך ישראל את הפרסדיאות (מחסומי שומרים) **שהעמיד ירבעם בן נבט מלך ישראל** בעת מלכותו ששמרו שלא יעלו ישראל לרגל ולא יביאו ביכוריהם לבית-המקדש (ר' **מעלה ביום כ"ג בסיוון** ובח"א למהרש"א ברכות קכ:).

ד) יום שפסקו בו מלכרות עצים למערכות עצי המזבח בביהמ"ק, לפי [illegible] עצים

הדברים שאירעו בט"ו באב

שהופכים חודש אב מחודש פורענות לחודש נחמה

יבשים שאינם מתולעים כשרים למזבח, ומהיום ואילך תושש **כחה של חמה ואינה מיבשת מחר**, והעצים הכרותים מתליעים ונפסלים למזבח. לפיכך, אותו יום שהשלימו בו את המצוה הנכבדה הזו והכינו עצים למערכה עד הקיץ הבא, עשאוהו יום שמחה וקראוהו **"יום תבר מגל"**, היינו: יום שבירת המגלים (-הקרדומות) ◇ **רבנו גרשום מאור הגולה** כ' (ב"ב קכא:) שהטעם שעשאוהו יו"ט ביום נמר כריתת העצים, **לפי שעתה יכלו להתפנות לעסוק יותר בתורה מאירת עינים** [המשמחת לב ומשיבת נפש], שלא יהיו טרודים כל כך בכריתת העצים. ואמנם אמרו חז"ל (שם ובתענית ל"א): **"מכאן ואילך** (-מיום ט"ו באב, וכל ימות החרף) - **המוסיף** (ללמוד בלילה, המתארך יותר על היום) - **יסיף** (חיים), **ושאינו מוסיף – יסף** (-יאבד, ח"ו, מהעולם)". **°דבר בעתו** להתחיל **"זמן אלול"** בישיבות ממוצאי **ט"ו באב**, מועד בו ,מאן דיוסיף יסיף' חיים ◇ לאמיתו של-דבר שם **"בין הזמנים" לא יפקד ולא יזכר** (שלה"ק). ר' ב**"נפש החיים"** גודל עון **בטול-תורה** של כל רגע, אלא שגם היוצאים להנפש בע"ש **"חזון" יחזרו ללמוד בט"ו באב**). תחת **זאת ראיתי פלילה** בבית יהודה שערוריה כי במקום שהיו צריכים להגביר חיילים בתורה בימי אב ומט"ו בו **להוסיף** גם בלילה, עוד חדלו ארחות והולכי נתיבות ילכו עקלקלות והישיבות ריקניות וחובל שמן התורה מפני עול החופש (**הע' ת"ח חשוב שליט"א**).

החקרמ"מ מרימנוב זצ"ל אמר שראוי לו לש"ץ דימים נוראים, **לבל יעבור עליו אף לא יום אחד מט"ו באב ואילך בלי לימוד גמרא** (°ומילתא בטעמא היא, שמאחר שלא חשש להוסיף חיים, אל לו להיות שליח החיים בימים שמבקשים בהם חיים), ופ"א נמנע בעצמו מלהיות ש"ץ אצל רבו הק' ב' **נו"א מליז'נסק** זצ"ל לפי שלא למד יום אחד משום **חולשא דאורחא (מ25)**.

על-אודות לימוד **תיקו"ז מער"ח אלול** ועד **יוהכ"פ**, ר' ביום **אדר"ח אלול** ◇ **תאדמו"ר ממכנובקה-ב"ב** זצ"ל החל ללמוד **מהיום** את **ההוספות** שבסוף תיקוה"ז ואמר לי שכ"נ **בסקוור** (הע' **רי"ח הס** הי"ו).

ה) יום שנתנו בו הרוגי ביתר לקבורה, הם ההרוגים שהרגם אדריאנוס שח"ם, ט"ו באב היה, **שלאחר זמן הומלך מלך אחר והתיר להביא לקבורה את ההרוגים. אוי תקנו** חכמי הדור להוסיף ברכת **"הטוב והמטיב"** לבהמ"ז. **"הטוב"** - שלא הסריחו עד עתה, **ו"המטיב" שניתנו לקבורה.** [°אור לטו (וביום טו) יכוון, איפוא, ביותר בברכת **"הטוב והמטיב"** שבברהמ"ז].

[לוח דבר בעתו]